

Китайський святий

Олександр Довженко

Капітан Василь Ус був п'яний. І п'яний він був не по-офіцерськи, а по-солдатськи, по-парубоцькому, вельми п'яний. Проте залізне серце тримало його на ногах. Він навіть не хитався йдучи, такі в нього були дужі ноги. Хміль ударив йому в голову і в душу. Душа його співала й радувалась, забувши про офіцерські погони, про сталінградські, варшавські, берлінські ордени і медалі на грудях. В душі була всесвітня весна. Він вступав з військом в Мукден¹. Його стрічали тисячі щасливих людей.

— Шанго, капітана, шанго! Хоросо! — Грала нечувана музика. Якийсь величезний карнавал рухавсь по вулиці в дивовижних масках і вбраннях. І він сам не помітив, як одірвався од товариства і пішов з карнавалом., щось промовляючи до китайців дружне й люб'язне і кидаючись їх обіймати й цілувати. І вони обнімали його. Вони наділи йому на голову маску і якусь корону. Потім вони підхопили його на плечі і понесли, як бога, разом з своїми кумедними ідолами. Йому стало ще веселіше. Се було страх як весело. Він побачив неначе всю земну кулю, яку він пройшов і проїхав з боями, яку він звільняв, проливаючи кров во ім'я свободи й братства.

Потім він побачив китайських рикш, що бігли, мов коні, в своїх, каламажках.

— Ах, яка краса! Як ловко бігають! Давай, ей!

Він стрибнув додолу і кинувсь до рикші. Багатий пасажир утік. А рикша, побачивши замість багатія руського офіцера-сідка, кинувсь бігти од хвилювання, радості, конячого натхнення так прудко, так пристрасно й красиво, як ще ніколи не бігав, відколи й запрягся. Капітан Василь Ус зареготав од щастя на легких ресорах і почав голосно поганяти рикшу веселим свистом й криком, вигукуючи направо й наліво всім китайцям привітні слова.

— Ох і летить здорово! Давай, давай! Смерть японським загарбникам! Ех, пошла! Ану, невже ж я так не побіжу? Прудше побіжу, побий мене бог!

Василю забажалося спробувати самому китайську штуку.

— Стой, рикша! Стой, товариш! Сідай. Сідай, кажу тобі! Ми ще побачим, чия прудша! — крикнув Василик, і, посадивши майже непритомного рикшу на своє місце, вхопив голоблі, і подався, як вітер, по Мукдену: — Гі-га-га-га-га!

Він був щасливий, йому здавалось, що біг він прудше від усіх на світі. Блискучі бойові ордени, зароблені в пекельних боях, бряжчали на його грудях. І під оцей веселий брязкіт промайнуло в голові його недавно минуле дитинство, коли грав він у коней і бігав наввипередки...

Капітана Василя Уса затримали й посадили на гауптвахту. Потім його судили за порушення дисципліни і за зневагу честі офіцера. Його понизили в чині. В той же самий день, коли його присуджали до дисциплінарного батальйону, китайці, обсудивши оце безпримірне, немислиме, скільки світ стоїть, чудо на вулиці як щасливий знак благодаті великого Будди, возвели Василя Уса в ранг святих і поставили в своєму храмі

престол його чистому і благому імені, що ознаменувало собою божественний знак повороту судьби народу на Добро. І молились йому.

Пройдуть віки. Смерть і забуття зітруть в часі всі імена і ранги — і суддів, і владик великого міста, і їх дітей і онуків. Останеться капітан Василь Ус на престолі свого дитячого вчинку.

1946